

Jack London

MARTIN EDEN

CLASICI AI LITERATURII UNIVERSALE

ANDREAS

Jack London

Considerat a fi cel mai bun scriitor american, **Jack London**, pe numele său John Griffith Chaney, s-a născut în San Francisco, pe 12 ianuarie 1876. Se crede că este fiul ilegitim al lui William Chaney, astrolog și jurnalist, care a părăsit-o pe Flora, mama scriitorului, înainte ca acesta să se nască. Flora s-a căsătorit ulterior cu John London, un veteran de război.

Jack a început târziu școala elementară, dar era un autodidact și în curând a devenit un cititor avid, reușind să recupereze foarte repede. A absolvit liceul din Oakland și a fost admis la Universitatea Berkeley, unde a stat doar șase luni.

În 1900 s-a căsătorit cu Bess Maddern. A fost o căsătorie tipic victoriană, bazată pe interes, nu pe dragoste. Au avut împreună două fete, iar în 1903 s-au separat, Jack găsind dragostea adevărată alături de secretara sa, cu care s-a și căsătorit. Singurul lor fiu, Joy, a murit la vârsta de 38 de ani.

A navigat în apele Pacificului, la bordul vasului *Snark*. Alături de soția sa a reușit să dezvolte în California o fermă, *Beauty Ranch*.

Până în anul morții sale, 1916, la 22 decembrie, a avut serioase probleme de sănătate. Actul de deces stabilește cauza morții: „*uremie, urmată de colică renală*“.

S-a numărat printre figurile cele mai popularizate ale vremii sale. A fost susținător al socialismului și adept al dreptului de vot pentru femei. S-a numărat printre primele personalități care susțineau produsele comerciale, ca de exemplu sucul de grepfrut și costumele bărbătești.

Pentru cititorii săi, a fost personificarea multor virtuți și idealuri. De asemenea, a fost considerat primul scriitor de succes al clasei muncitoare.

A fost cel mai bine publicat și cel mai bine plătit scriitor al vremii sale: 51 de cărți și sute de articole, mii de scrisori au fost publicate, multe dintre ele chiar postum. Cele mai notabile cărți: *The Call of the Wild* (Chemarea sălbăticiei, în original *The Sleeping Wolf – Lupul adormit*), *The Iron Heel* (Călcaiul de oțel), *White Fang* (Colț Alb), *The Sea-Wolf* (inițial *Mercy of the Sea*), *The People of the Abyss*, *John Barleycorn*, *Martin Eden*, *The Star Rover*. Scrierile sale au fost traduse în multe limbi și continuă și astăzi să fie lecturate de cititori din întreaga lume.

Acest geniu al literaturii americane a portretizat viața sa și timpurile, în general, ca pe o luptă nesfârșită a omului cu natura. Milioane de cititori au fost inspirați de scrierile și aventurile sale. Oricum, viața sa a fost mai incitantă uneori chiar decât ceea ce a scris.

Jack London

Martin Eden

Traducere: AL. IACOBESCU

ANDREAS PRINT

Arthur deschise ușa cu o cheie falsă și intră, întovărășit de un tânăr care se descoperi cu un gest stângaci. Purta îmbrăcăminte grosolană de marinar, ce părea foarte ciudată în acest hol încăpător și luxos. Șapca îl stingherea peste măsură și avea de gând s-o vâre în buzunar, când Arthur i-o smulse din mână. Gestul fu atât de firesc, încât tânărul sfios se simți parcă scăpat de o mare încurcătură. „A priceput, își zise el, de aceea cată să m-ajute.“

Mergea pe urmele celuilalt, clătinându-și umerii, și picioarele, fără să vrea, i se îndoiu pe dușumea, parcă de teamă să nu alunece cumva. Odăile încăpătoare păreau prea mici pentru umbletul lui și nu mai putea de frică să nu doboare cumva ușile cu umerii largi, ori să spargă bibelourile de pe etajere. Se îndepărta brusc de un lucru ca să se ferească de altul, dând cu totul altă înfățișare primejdiei care nu sălășluia decât în închipuirea lui. Între pianul cu coadă și masa mare din mijloc, plină cu fel de fel de cărți, o jumătate de duzină de oameni ar fi putut să umble fără să se sinchisească; cu toate astea, el se strecură în liniște, cu multă băgare de seamă. Nu știa ce să facă nici cu mâinile, nici cu brațele care îi atârnav grele de-a lungul trupului și, atunci când mintea zăpăcită se simți în stare să-i înlesnească puțința de-a atinge cu cotul toate cărțile de pe masă, făcu o săritură înapoi de pe urma căreia era cât pe-acți să doboare scaunul pianului. Înfațișarea liniștită a lui Arthur îl chinuia și mai mult și, pentru întâia oară în viața lui, rămase încredințat că firea lui se deosebea mult de-a celorlalți oameni. Un fel de rușine îl mușca de inimă și se opri să-și steargă sudoarea ce-i picura de pe frunte.

— O clipă, Arthur, băiete, zise el, căutând să-și înfrângă ne liniștea. Zău, asta e prea mult pentru mine. Dă-mi răgaz să-mi

vin în fire. Știi foarte bine că n-am vrut să vin, și presupun că familia d-tale nu prea arde de dorința să mă vadă...

— Nu-i nimic, fu răspunsul celuilalt. Nu-ți fie teamă, suntem oameni îndeajuns de cumsecade... Uite, am și o scrisoare...

Arthur se apropie de masă, desfăcu plicul și începu să citească, lăsându-i astfel timp străinului să se dezmeticească. Străinul pricepu și nu știa cum să-și arate recunoștința. Această bunăvoință înțelegătoare îl scăpa din încurcătură. Își șterse din nou fruntea și privi pe furiș în juru-i; chipul îi era acum liniștit, dar ochii păstrau aceeași neliniște ce se citește în ochii fiarelor prinse în laț. Părea înconjurat de o taină, de un adânc neînțeles izvorât din necunoscut, neștiind ce trebuia să facă, dându-și seamă de stângăciile lui și temându-se ca nu cumva purtările lui să ascundă în ele ceva dezgustător. Era peste măsură de simțitor, încredințat în chip dureros că nu știa cum să se poarte și privirile zâmbitoare ale celuilalt, furișate pe deasupra scrisorii, îl înțepau ca niște vârfuri de ace; nu îndrăznea, cu toate astea, să se clintea din loc, fiindcă, printre multele lucruri pe care le învățase, cel mai de seamă îi păruse stăpânirea de sine. În cele din urmă, acele îi atingeau parcă mândria; blestemând gândul care îl îndemnase să vină, se hotărî să îndure orice fel de neajuns, orice s-ar fi întâmplat. Trăsăturile feței i se înăspriră și în ochi i se aprinse un fulger de luptă. Privi în juru-i mai liber, cercetând totul cu luare-aminte și fiecare amănunt în legătură cu cele înconjurătoare îi rămânea întipărit în minte. Nimic nu scăpa privirilor lui ascuțite; ochii și-i ținea larg deschiși; în timp ce căutau să se obișnuiască cu bogăția, flacăra lor dornică de luptă se stinse, înlocuindu-se printr-o lumină caldă; era prea multă frumusețe în juru-i și înțelegea pe deplin această frumusețe.

Un tablou îi atrase luarea-aminte și-i reținu privirea. Înfățișa o stâncă de care se izbeau valurile înfuriate; nori de furtună învăluiau cerul coborât parcă la pământ; dincolo de dig, în amestecul de catarguri din care se zărea puntea destul de lămurit, se desprindea o corabie într-un apus de soare dramatic. Frumos lucru! Simțea nevoia să se apropie de el cât mai mult. Își uită

stângăciile, se apropie din ce în ce de tablou... și toată frumusețea pieri dintr-odată. Zăpăcit, aținti cu privirea ceea ce-i părea acum o mângăleală, apoi se dădu cu câțiva pași înapoi. Splendoarea magică se ivi din nou. „E un tablou care-ți înșală privirea”, își zise el, și nu se mai gândi la asta, cu toate că simțea un fel de nemulțumire din pricină că un tablou atât de frumos își schimba cu desăvârșire înfățișarea când îl priveai de aproape. Nu văzuse niciodată tablouri. Educația lui artistică era strâns legată de chipuri și litografii, ale căror contururi, netede și lămurite, erau aceleași, văzute de aproape ori de departe.

E adevărat că văzuse de multe ori picturi în ulei prin vitrinele prăvăliilor, dar geamul de la fereastră îl împiedicase întotdeauna să le cerceteze de aproape.

Își îndreptă privirea spre prietenul lui care citea scrisoarea și zări cărțile de pe masă. În ochii lui se aprinse o dorință nepotolită, asemeni poftei omului care moare de foame, când deodată zărește o bucată de pâine. Un singur pas îl apropie de masă; începu să pipăie cărțile încet, parcă i-ar fi fost teamă. Cu o privire mângâietoare străbătu în fugă titlurile și numele autorilor. Pe ici pe colea citea câte un crâmpei și, după câteva clipe, recunoscă o carte pe care-o citise cândva. Zări apoi un volum de Swinburne pe care începu să-l citească cu luare-aminte, uitând până și locul unde se afla. Chipul i se aprinsese de bucurie. De două ori întoarse foaia ca să vadă mai bine numele autorului... „Swinburne“. N-avea să-l uite niciodată. Omul ăsta știa să vadă: ce simțire a culorii! Ce lumină! Dar cine era acest Swinburne? Murise cu câteva veacuri în urmă, ca atâția alți poeți? Ori trăia și scria încă? Se întoarse la titlu; da, mai scrisese și alte cărți. Ei bine, chiar a doua zi de dimineață, la librăria populară, avea să pună mâna pe toată opera meșterului ăstuia. Apoi începu din nou să citească și își uită de sine într-atât că nu băgă de seamă când intră o femeie tânără pe ușă. Îl auzi însă pe Arthur zicând:

— Ruth, uite pe Eden.

Degetul îi rămăsese înfipt între paginile cărții la care citea și, mai înainte de a întoarce capul, toată ființa lui tresări, mai puțin

poate din pricină că o zărea pe femeie, decât la auzul cuvintelor fratelui său. Trupul lui de uriaș ascundea o neînchipuită putere de simțire. La cea dintâi tresărire, gândurile, pornirile, tulburările zburceau, năpustindu-se ca niște flăcări vii. Datorită nedumeririi, închipuirea lui veșnic neobosită lucra neconținut, stabilind legături între cauze și efecte. „Domnul Eden!” Cuvintele astea îl mirau peste măsură. Toată viața nu fusese numit decât Eden, sau Martin Eden, sau Martin, scurt. „Domnul”!... Ce lucru nelalocul lui. În creierul lui schimbat dintr-odată într-o largă odaie neagră, trecură în șir nenumărate tablouri din viața lui – popasuri din cine știe ce maghernițe, drumuri lungi pe cărări întortochiate, închisori și taverna, spitale și străzi dosnice – a căror împerechere se făcea în chipul cum îi fusese numele rostit, mai ales într-un astfel de loc.

Întoarse capul, și vedeniile închipuirii lui se risipiră. Era o făptură de vis, palidă, aureolată cu un păr de aur, cu ochii mari, ce n-aveau parcă în ei nimic omenesc. Nu băgă de seamă cum era îmbrăcată; văzu însă că și rochia era tot atât de minunată ca însăși ființa ei. O asemui cu o floare de aur, palid prinsă de o tulpină fragedă. Nu, era o nălucire, o zeităte, un idol... O frumusețe atât de desăvârșită nu putea fi legată întru nimic de pământ. Dar poate că și cărțile aveau dreptate, fiindcă în ele se vorbea de multe femei ca ea, trăind în sferele cele mai înalte ale vieții. Numai Swinburne ar fi putut s-o cânte. Poate că se gândise la o astfel de făptură, atunci când scrisese Isolda. Un amestec îmbelșugat de năluciri, de gânduri și de simțiri îl cuprinse dintr-odată. O văzu cum îi întinde mâna, cum îl privește drept în ochi, scuturându-i degetele cu un fel de zburdălnicie băiețească. Femeile pe care le cunoscuse nu dădeau mâna astfel; poate că cele mai multe n-o dădeau de loc. Un val de amintiri îl învălui, dar caută să le risipească din minte și o privi. Nici când nu mai văzuse o astfel de femeie! O, femeile pe care le cunoscuse!... Timp de o clipă care îi păru veșnică, își închipui că l-ar fi dus cineva într-o galerie de portrete. În mijloc o zărea pe Ruth; toate celelalte nici nu se puteau asemui cu ea. Văzu chipurile albe ale lucrătoarelor din fabrici,

fecioarele nevinovate și neastâmpărate de la South-Market, păzitoarele staulelor și femeile cu chipul bronzat al bătrânului Mexico, fumându-și veșnic țigareta. Veniră la rând japonezele, păpuși zglobii, jucând în loc și bocănind cu micii lor pantofi de lemn; apoi Eurasieniile, cu trăsăturile fine și degenerare și, în cele din urmă, Polinesienile cu trupul minunat de zgură, împodobite cu flori.

Totul se șterse într-o clipă, printr-un furnicar groaznic și caraghios, ivit ca într-un vis urât, și-atunci îi trecură pe sub ochi fâpturile decăzute de la White-Chapel, târându-și pantofii grei pe străzi, cumetrele buhăite de rachiul băut prin lăcașuri dezgustătoare, vrăjitoare înfrățite cu dracii, care știau să rostească cele mai murdare cuvinte, jucând rolul de neveste pe lângă marinari – pradă ușoară – drojdia porturilor, cea mai josnică puturoșonie a lumii decăzute.

— Nu vrei să stai, domnule Eden? întrebă fata. Doream de mult să te cunosc; Arthur ne-a vorbit mult despre d-ta. Ai săvârșit atâtea isprăvi!

Făcu un gest de împotrivire și îngână că nu făcuse mai nimic și că, la urma urmei, dacă făcuse ceva, nu era mare lucru. Băgă de seamă că amândouă nările îi erau pline de răni nevindecate încă, și că o altă rană vindecată îi stătea ca o pecete în obraz; o alta, pe frunte, se pierdea printre șuvițele părului; cea de-a treia nu se zărea din pricina gulerului. Ea își stăpâni un zâmbet când zări dunga roșie făcută de frecarea gulerului de gâtul bronzat: se vedea bine că nu prea era obișnuit să poarte gulere. Ochiul ei de femeie îi cercetă pe rând îmbrăcămintea ieftină, lipsită de eleganță, cutele prea mari ale jiletcei și ale mânecilor, care nu puteau ascunde pe deplin neastâmpărul mușchilor.

Împotrivindu-se și mărturisind că nu făcuse cine știe ce, căută să se supună rugămintelor ei, apropiindu-se cu stângăcie de un scaun ce se afla drept în față. Cu câtă ușurință se așeza ea pe scaun!... Asta fu pentru el ceva cu totul neobișnuit. În toată viața lui n-avusese timpul să se întrebe dacă fusese stângaci ori plăcut.

Se așeză cu grijă pe marginea scaunului, neștiind ce să facă cu mâinile. Oricum le-ar fi răsucit, îl supărau. Arthur ieși din odaie și Martin Eden îl urmări cu o privire de invidie. Se simțea pierdut, singur, în acest salon, alături de o femeie fină și înțeleaptă. N-avea cel puțin mijlocul să trimită pe cineva după băutură; nu zărea pe aproape un copil pe care să-l fi trimis la colțul străzii să-i cumpere o stacană cu bere; fiindcă numai astfel ar fi putut stabili legătura de prietenie dintre el și fată.

— Ce rană ai la gât, domnule Eden! zise ea. Ce ți s-a întâmplat? Ai căpătat-o în vreo luptă, bineînțeles!

— M-a rănit un mexican cu cuțitul, domnișoară, răspunse el.

Își muie buzele uscate și tuși ca să-și dreagă glasul.

— A fost o luptă... Când i-am smuls cuțitul din mână, a încercat să-mi rupă nasul cu dinții.

Nu vorbise cum ar fi trebuit. Dar prin fața ochilor lui trecu vedenia uriașă a caldei nopți înstelată de la Salina-Cruz; întinsa plajă albă, luminile corăbiilor încărcate cu zahăr, îngrămădite în port, glasurile marinarilor beți, rătăcite departe, îmbrânceala neastâmpăraților *steoa dores*, sclipitul ochilor sângeroși ai mexicanilor, și deodată, mușcătura de oțel la gât, scurgerea sângelui, mulțimea, țipetele... Cele două trupuri – al lui și al mexicanului – încleștate, rostogolindu-se prin nisipul ce flutura parcă gonit de furtună și – cine știe de unde veneau – notele clare picurate de pe coardele unei mandoline. Țsta era tabloul și se cutremură când își aduse aminte de toate. Pictorul care zugrăvisese corabia, acolo pe zid, ar fi fost în stare să zugrăvească o astfel de întâmplare? Se gândi atunci că plaja albă, stelele, luminile corăbiilor ar fi minunate, dar și mai frumoasă putea să fie, în volbura de nisip, înlănțuirea posomorâtă și aprigă a luptătorilor. Cuțitul putea să-și aibă și el o sclipire fulgerătoare sub lumina stelelor. Dar, din toate astea, nimic nu se lămurii în cuvinte.

— A încercat să-mi rupă nasul cu dinții! rosti el ca încheiere.

— Oh, făcu fata cu glas stins... El băgă de seamă cum i se schimbaseră trăsăturile feței de groază.

Simțea, de asemenea, un fel de neliniște; o roșeață pripită îi urcă în obrajii pârliti și chipul îi ardea parcă ar fi stat în fața unui cuptor aprins. Bineînțeles, astfel de lucruri înfloritoare, în care era vorba de lupte cu cuțitul, nu trebuiau povestite în fața unei femei.

În cealaltă lume, oamenii despre care vorbesc cărțile, nu se îndeletnicesc cu astfel de lucruri, ba poate chiar că nici nu le cunosc.

Convorbirea pe care amândoi căutau s-o însuflețească, fu întreruptă pentru câteva clipe. În cele din urmă, ea îl întrebă despre rana din obraz. Băgă de seamă că fata se străduia să-i vorbească în așa chip ca să nu-l zăpăcească. „Voi căuta să mă ridic până la felul ei de-a vorbi”, se hotărî el.

— O întâmplare, zise, arătându-și obrazul. Într-o noapte, în largul mării, catargul a fost rupt de furtună, și odată cu el, s-a rupt și macaraua. Catargul era înfășurat cu lanț de oțel, încolăcit ca un șarpe. Toți oamenii de pază au căutat să-l scape. M-am năpustit să-i stăvilesc clătinarile, și m-a izbit drept în față.

— Oh, făcu ea, de astă dată cu glasul omului care-a înțeles pe deplin, cu toate că limba în care îi vorbise îi părea evreiască, deoarece nu-și închipuia cum putea fi catargul înfășurat cu lanț de oțel, nici cum îl putuse izbi drept în față.

— Omul ăsta, Swinburne, reluă el, urmându-și firul gândurilor, a murit de mult?

— Dar eu n-am auzit că ar fi murit... Și-l privi cu luare-aminte... Unde l-ai cunoscut?

— Eu?.. Dar nici nu știu cel puțin cum e făcut. Mai înainte însă de a intra la d-voastră, am citit câteva versuri de-ale lui din cartea aceea de pe masă. Vă plac poeziile?

Ea începu să-i vorbească cu ușurință și vioiciune în legătură cu ceea ce părea că-l interesează. Se simți mai bine și-și făcu loc pe scaunul pe care îl ținea cu amândouă mâinile, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu cadă. În sfârșit, izbutise s-o facă să-i vorbească și, în timp ce i se rostogoleau cuvintele printre buze, el căuta s-o urmărească, minunându-se de toată știința îngrămădită în

căpșorul ei frumos și însușindu-și drăgălășenia palidă a obrajilor ei. Ajunsesse chiar s-o înțelegeă, deși se simțea stânjenit de unele cuvinte care îi erau necunoscute și pe care ea le întrebuița, răscolindu-și povara gândurilor neliniștite – lucruri care îi erau cu totul străine – în stare însă să-i frământa mintea și s-o facă să vibreze. „Uite, asta e viața intelectuală, își zicea el, și asta e adevărata minune a frumuseții!“ își uitase de sine și-i sorbea cuvintele cu priviri nesățioase. Să trăiești pentru o astfel de femeie!... Ca să ți-o apropii, s-o cucerești... A, da!... Și să mori pentru ea!.. Cărțile aveau dreptate. Mai erau pe lume și astfel de femei, și ea era una dintre ele. Dădea aripi închipuirii și pânze mari, luminoase, se desfășurau înaintea-i, țesute cu năluciri de dragoste, uriașe, nelămurite, izvorâte din poezie, cu gesturi eroice, stârnite pentru o femeie, pentru o femeie palidă, asemeni unei flori de aur. Și, prin ceața acestei năluciri oglinditoare, pâl păitoare – ca printr-o minunăție feerică – privea cu nesăț această femeie reală, așezată alături de el, care-i vorbea despre literatură și despre artă. O privea cu neliniște, fără să-și dea seama de ascuțimea privirilor lui, de bărbăția pe care puteau s-o ascundă aceste priviri. Ea însă, care știa puține lucruri despre bărbați, simțea flacăra vie a privirilor. Nnicând n-o privise astfel vreun bărbat, și asta o tulbura peste măsură. Se încurcă în mijlocul unei fraze și se opri; firul gândurilor se rupsesse. O îngrozea și, în același timp, parcă-i făcea plăcere să se știe privită astfel. Creșterea ei aleasă îi dădea de veste că era vorba de o primejdie, de o ispită rea, tainică, ciudată. Pe de altă parte, străbătând ca o lumină prin toată ființa ei, instinctul o îmboldea să se înstrăineze de spiritul de castă și să-l atragă pe acest locuitor al altei lumi, pe tânărul acesta aspru, cu mâinile bătătorite de muncă, cu gâtul zgâriat de frecarea gulerului cu care nu era obișnuit, și care, fără nicio îndoială, era mânjit, decăzut, din pricina unei vieți cu desăvârșire grosolane. Ea era prea curată și simțul ei de curățenie morală se revolta – era însă femeie și începuse să învețe nepotrivirea gândurilor din mintea oricărei femei.

— Cum vă spuneam... Dar ce vă spuneam?... Se opri scurt și începu să râdă de zăpăceala ei.

— Spuneai așa, că omul ăsta, Swinburne, n-a fost un mare poet, fiindcă... și aici v-ați oprit, domnișoară, adăugă el cu înfrigurare. Simțea parcă un fel de foame neînțeleasă, în vreme ce, de-a lungul șirei spinării, i se strecura un fior, ascultându-i râsul.

— Parcă ar fi un sunet argintiu! se gândi... Un vuiet de clopoței de argint... Și-atunci, pentru o singură clipă numai, se simți din nou rătăcit într-o țară necunoscută, unde sub cireși în floare, fuma o țigară, ascultând sunetul clopoțelilor ce porneau dintr-o pagodă cu acoperișul ascuțit, chemând la rugăciune credincioșii în sandale de paie împletite.

— Da, îți mulțumesc, zise ea. Swinburne nu mai place, fiindcă, la urma urmei, de ce n-am spune-o, e lipsit de bun-simț artistic. Multe din poemele lui nici n-ar trebui citite. Un adevărat poet mare nu scrie un rând care să nu fie plin de adevăruri minunate și care să nu se îndrepte spre ceea ce e curat și nobil în ființa ta. Nu poți, de altfel, înlătura un singur rând din opera unui mare poet fără să nu pricinuești o pierdere însemnată moștenirii lumii întregi...

— Mie mi-a plăcut, rosti el, șovăind, din puținul ce-am citit... Nu mi-aș fi închipuit să fie un... un individ atât de grosolan... Presupun că asta s-ar putea băga de seamă și mai mult din celelalte opere ale lui.

— În volumul pe care l-ai citit d-ta sunt multe lucruri care ar fi trebuit înlăturate, zise ea cu glas hotărât, plin de încredințare.

— Poate că n-am dat peste ele, căută el s-o lămurească. Tot ce-am citit însă mi-a părut nespun de frumos. Era ceva luminos și cald, care m-a străbătut, încălzindu-mă ca lumina soarelui și luminându-mi ființa ca o făclie. Asta am simțit eu... Se poate întâmpla însă să nu cunosc mare lucru din poezie, domnișoară.

Se opri, stânjenit oarecum. Se simțea încurcat, fiindcă își dădea seama că nu era în stare să lămurească lucrurile pe deplin. Simțea măreția, adâncimea celor ce citise, dar cuvintele nu voiau să se supună gândurilor lui, nu putea să zugrăvească ceea

ce simțise și atunci se asemui singur cu un marinar pierdut într-o noapte posomorâtă în largul unei mări necunoscute, vâslind la întâmplare, orbește. Ei bine, se hotărî el, trebuia în orice chip să se obișnuiască cu această lume nouă. Nu era lucru pe care să nu-l fi putut înțelege, atunci când își întărea voința, și avea destulă vreme să învețe, să-și dea seama de tot ce se petrecea în ființa lui, pentru ca ea să-l înțeleagă. Fiindcă numai „Ea“ umplea zărilor închipuirii lui.

— Și-acum, Longfellow, zise ea.

— Da, am citit, o întrerupse el cu vioiciune, dornic să-i lămurească cunoștințele lui pe tărâm literar și să-i dovedească în același timp că nu era cu desăvârșire un imbecil. „Psalmul vieții”, „Excelsior” și... cred că asta e totul.

Ea clătină din cap cu încuviințare, zâmbi; dar el simți că asta o făcea numai din bunăvoință, de milă. Ar fi vrut nebunește să se arate în fața ei cunoscător în această privință. Dar poate că acest Longfellow mai scrisese multe alte lucruri, pe care nu le cunoștea.

— Iertați-mă, domnișoară, dacă mă înșel uneori în părerile mele. Într-adevăr, nu cunosc mare lucru din toate astea. E ceva mai presus de puterile mele. Dar mă străduiesc să le pot înțelege.

Asta venea ca o amenințare. Glasul îi era hotărât, din ochi i se smulgeau scânteii fulgerătoare, trăsăturile i se înăspriseră. Ea băgă de seamă că falca de jos îi tremura; bărbia îi devenise provocatoare, într-un chip cu totul neplăcut. În aceeași clipă, o nemărginită bărbăție îi învălui ființa, îmbrâncind-o ca un val uriaș.

— Cred că puteți ajunge să înțelegeți orice, rosti ea cu un zâmbet, ca încheiere... Sunteți un om îndeajuns de tare...

Privirea ei se aținti un răstimp asupra grumazului de taur cu mușchii puternici, cu pielea bronzată de soare, plin de sănătate și de tărie. Și, cu toate că avea o înfățișare destul de umilă, se înroși din nou, simțindu-se atrasă spre el. Un gând nebun îi trecu prin minte. Îi părea că, punându-și amândouă mâinile pe grumazul lui, toată această putere și întreagă această sănătate, s-ar strecura în ființa ei. Gândul ăsta o nemulțumi, fiindcă îi păru că se trezește în ea o stricăciune încă nebănuită, cu atât mai mult cu

cât, în ziua aceea, tăria trupească se ivea în ochii ei ca un lucru josnic, grosolan. Idealul ei de frumusețe bărbătească, căutase întotdeauna să se apropie de ceva fin și drăgălaș. Cu toate astea, aceeași dorință ciudată stăruia: o înnebunea gândul că ar fi fost în stare vreodată să atingă grumazul puternic, pălit de soare. Nu putea să-și dea seama că asta pornea din instinct, că numai instinctul o îndemna să nimicească tăria de care ființa ei slabă era cu desăvârșire lipsită. Știa foarte bine că niciun bărbat n-o tulburase vreodată ca acest uriaș, care, cu toate astea, o nemulțumea în fiecare clipă cu vorbăria lui nesuferită.

— Da, nu sunt tocmai prăpădit, zise el. Când e nevoie, mă-nânc și pietre... Deocamdată însă, sufăr de un fel de schilodire morală... N-am niciun pic de înflăcărare, mă înțelegeți. Îmi plac cărțile și poezia, și de câte ori aveam vreme, citeam, dar asta nu mi-a folosit nicicând ca să pot gândi ca d-voastră. Iată de ce nu pot vorbi. Sunt ca un corăbier în primejdie, pe o mare necunoscută, fără hartă și fără busolă. Acum vreau să ajung la liman. Poate că veți avea bunăvoința să mă sprijiniți... Cum de-ați putut învăța tot ce mi-ați spus?

— La școală, bineînțeles, și prin muncă.

— Am fost și eu la școală pe când eram copil...

— Da, dar eu vorbesc de școala cealaltă, de cursurile de la Universitate...

— Ați fost la Universitate?

Era uimit peste măsură. Îi păru dintr-odată că se îndepărtează de el cu un milion de leghe, cel puțin.

— Mă duc și azi... Urmez cursurile superioare de literatură burgheză.

Nu știa ce voia să spună cu asta, dar se mulțumi să-și însemne pe răbojul minții încă o dovadă de marea lui nepricepere și trecu mai departe.

— Cât timp trebuie să muncești mai înainte de a intra la Universitate? întrebă el.

Ea îl învălui într-un zâmbet cald de încurajare și răspunse:

— Asta e în legătură cu studiile pe care le-ai făcut până atunci. N-ai fost în liceu?... Nu, bineînțeles... Dar ai făcut cel puțin școala primară?

— Mai aveam de făcut doi ani când am părăsit-o, rosti el. Am fost însă întotdeauna pivit cu mulțumire în școală, se grăbi să adauge, și numaidecât, furios din pricină că făcuse o astfel de mărturisire, strânse brațele fotoliului cu atâta putere, încât simți o furnicătură ciudată în vârful degetelor.

În aceeași clipă băgă de seamă că intră o femeie în odaie. Fata se ridică și se grăbi s-o întâmpine. El se gândi că trebuia să-i fie mamă. Era o femeie înaltă, blondă, subțirică, minunată, plină de măreție. Și cercetă cu luare-aminte linia armonioasă a rochiei, care-i aminti de anumite femei pe care le văzuse pe scenă. Apoi din nou își aduse aminte că văzuse de multe ori femei din lumea mare, îmbrăcate întocmai ca ea, intrând la teatru, în Londra, în timp ce el privea uimit, în picioare, iar sergentul de oraș îl îmbrâncea afară, în ploaie. Închipuirea îl rătăci dintr-odată în Iokohama, unde, pe șoseaua cea mare, întâlnise de atâtea ori femei din lumea bună. Ca într-un caleidoscop, portul și orașul Iokohama îi trecură în fugă pe dinaintea ochilor. Căută să gonească din minte această nălucire, nelalocul ei în mijlocul cerințelor realității. Știa că trebuia să-i fie prezentat femeii care de-abia intrase pe ușă. Se ridică cu greu în capătul oaselor, cu niște pungi mari la genunchii pantalonilor, cu brațele de-a lungul trupului, cu chipul nemișcat în cea mai chinuitoare așteptare.

— II —

Ca s-ajungă în sala de mâncare i se păru ceva cu neputință de înfăptuit. Avea credința că n-o să mai ajungă niciodată, și izbuti s-o facă cu popasuri pripite, cu împiedicări caraghioase, cu neliniști și sărituri. În cele din urmă, sfârșind calvarul, se pomeni